

QUẢN LÝ PHÁT TRIỂN CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC NHÀ TRƯỜNG TRUNG HỌC PHỔ THÔNG THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN NĂNG LỰC HỌC SINH

NGUYỄN THỊ KIM CHI - Sở Giáo dục và Đào tạo Nghệ An

Email: chintk@nghean.edu.vn

NGUYỄN THỊ HƯỜNG - Trường Đại học Vinh

Email: nguyenthihuongcd@gmail.com

Tóm tắt: Bài viết đề cập đến việc quản lý phát triển chương trình giáo dục nhà trường theo định hướng phát triển năng lực học sinh. Theo tác giả, quản lý phát triển chương trình giáo dục nhà trường theo định hướng phát triển năng lực học sinh là vấn đề quan trọng trong quá trình đổi mới giáo dục phổ thông hiện nay. Hiệu quả của việc phát triển chương trình giáo dục nhà trường nói chung, trường trung học phổ thông nói riêng phụ thuộc vào nhiều yếu tố, trong đó có yếu tố quản lý. Việc xác định rõ các nội dung, cách thức, chủ thể quản lý sẽ góp phần nâng cao hiệu quả phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh.

Từ khóa: Chương trình; giáo dục nhà trường; trung học phổ thông; phát triển năng lực học sinh.

(Nhận bài ngày 20/7/2017; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 31/7/2017; Duyệt đăng ngày 25/8/2017).

1. Đặt vấn đề

Thực hiện Nghị quyết 29 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về Đổi mới căn bản và toàn diện Giáo dục và Đào tạo (GD&ĐT) [1] và hướng dẫn của Bộ GD&ĐT về Thí điểm phát triển chương trình (CT) giáo dục nhà trường (GDNT) [2], trong những năm gần đây các trường trung học phổ thông (THPT) trong cả nước đã thực hiện phát triển chương trình (CT) giáo dục nhà trường (GDNT) theo định hướng phát triển năng lực học sinh (NLHS). Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy các địa phương còn gặp nhiều khó khăn trong quá trình triển khai thực hiện phát triển CT. Điều này do nhiều nguyên nhân, trong đó có nguyên nhân từ hoạt động quản lý ở các nhà trường. Để nâng cao hiệu quả phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS, cần phải có những nội dung, cách thức quản lý hữu hiệu phù hợp với điều kiện cụ thể của địa phương và của từng nhà trường. Trong bài viết này, chúng tôi đề cập về nội dung, chủ thể quản lý phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS.

2. Nội dung quản lý phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo hướng phát triển năng lực học sinh

Phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS xuất phát từ kết quả mong đợi dưới dạng các năng lực đầu ra. Trên cơ sở khung năng lực và đảm bảo yêu cầu chung của CT giáo dục (GD) quốc gia, nhà trường sẽ lựa chọn, biên soạn nội dung CT GD cho phù hợp [3], [4]. Từ đó có thể hiểu *quản lý phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS là quá trình tác động của chủ thể quản lý thông qua các chức năng quản lý như lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá CT để đảm bảo cho CT đạt được mục tiêu phát triển NLHS.*

Hoạt động quản lý phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS theo chúng tôi cần tập trung vào các nội dung cơ bản sau đây:

2.1. Nâng cao nhận thức về sự cần thiết phải phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh

CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS quy định những kết quả đầu ra mong muốn của quá trình GD, trên cơ sở đó đưa ra những hướng dẫn chung về việc lựa chọn nội dung, phương pháp, tổ chức và đánh giá kết quả nhằm đảm bảo thực hiện được mục tiêu GD. Việc chuyển từ CT GD theo định hướng nội dung sang định hướng năng lực là một bước đột phá trong đổi mới căn bản, toàn diện GD&ĐT nói chung, GD THPT nói riêng. Điều này đòi hỏi cán bộ quản lý, giáo viên (GV) THPT phải thay đổi tư duy về CT GD và quản lý phát triển CT GD nhằm nâng cao chất lượng GD. Cụ thể là:

- Trên cơ sở xác định khung năng lực để điều chỉnh cấu trúc nội dung dạy học trong CT hiện hành và xây dựng kế hoạch GD mới ở từng môn học, hoạt động GD của nhà trường.

- Đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức GD, kiểm tra đánh giá theo định hướng phát triển năng lực HS.

- Đổi mới quản lý hoạt động dạy học, GD nhằm nâng cao hiệu quả phát triển CT GDNT phổ thông theo định hướng phát triển năng lực HS.

Đây là những vấn đề mới, phức tạp, đòi hỏi cán bộ quản lý, GV THPT phải đổi mới tư duy, phương thức quản lý nhằm đáp ứng yêu cầu phát triển CTGD theo định hướng phát triển NLHS.

- Trước hết, cần làm cho GV, cán bộ quản lý nhận thức được sự cần thiết, mục đích, ý nghĩa của phát triển

CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS và thực hiện phát triển CT GDNT THPT trong bối cảnh hiện nay.

- Bồi dưỡng, nâng cao hiểu biết và năng lực phát triển CT, đổi mới phương pháp dạy học, hình thức tổ chức GD và đánh giá kết quả GD theo định hướng phát triển NLHS cho đội ngũ GV.

- Phát triển CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS phải là nội dung cơ bản trong kế hoạch năm học của nhà trường, của từng tổ chuyên môn và từng GV.

- Chỉ đạo các tổ chuyên môn sinh hoạt, thảo luận về phát triển CTGD theo định hướng phát triển NLHS.

2.2. Lập kế hoạch phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh

Lập kế hoạch là chức năng cơ bản, đầu tiên của quản lí, trong đó có quản lí phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS. Có thể nói, chất lượng, hiệu quả GD cao hay thấp phụ thuộc nhiều và kế hoạch GD của nhà trường.

Để xây dựng phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS, cán bộ quản lí nhà trường cần căn cứ vào chủ trương đổi mới căn bản, toàn diện GD&ĐT của Đảng; chỉ thị của các cấp quản lí; dựa vào điều kiện thực tế của nhà trường để lập kế hoạch một cách chi tiết, cụ thể.

Trên cơ sở của kế hoạch tổng thể đã được phê duyệt, ban giám hiệu nhà trường chỉ đạo các tổ chuyên môn, GV xây dựng kế hoạch phát triển CT GD theo định hướng phát triển NLHS phù hợp với từng đơn vị và cá nhân.

Cùng với việc xây dựng kế hoạch, cần phải tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra để tất cả các thành viên trong nhà trường thực hiện một cách nghiêm túc và hiệu quả. Kế hoạch phát triển CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS đảm bảo tính logic, hiệu quả, thể hiện tính tự chủ, tự chịu trách nhiệm của tổ/nhóm chuyên môn và GV nhà trường; có sự phối hợp chặt chẽ giữa sở GD&ĐT và trường phổ thông.

2.3. Tổ chức phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh

** Tổ chức xây dựng dự thảo kế hoạch dạy học, phân phối CT mới theo định hướng phát triển NLHS*

Trường THPT tổ chức cho các tổ/nhóm chuyên môn:

- Rà soát nội dung CT, sách giáo khoa hiện hành để loại bỏ những thông tin cũ, lạc hậu đồng thời bổ sung, cập nhật những thông tin mới phù hợp.

- Phát hiện và xử lí trong phạm vi cấp học không còn những nội dung dạy học trùng nhau trong từng môn học và giữa các môn học; những nội dung, bài tập, câu hỏi trong sách giáo khoa không phù hợp mục tiêu GD của CT hoặc yêu cầu vận dụng kiến thức quá sâu, không phù hợp trình độ nhận thức và tâm sinh lí lứa tuổi HS; những nội dung trong sách giáo khoa sắp xếp chưa hợp lí; những nội dung không phù hợp với địa phương của nhà trường.

- Căn cứ vào đối tượng HS và điều kiện thực tế của

nhà trường để sắp xếp lại nội dung dạy học/hoạt động GD trong CT hiện hành theo định hướng phát triển NLHS; chuyển một số nội dung dạy học thành nội dung các hoạt động GD và bổ sung các hoạt động GD khác vào CT hiện hành; xây dựng các chủ đề liên môn.

- Dự thảo kế hoạch dạy học, phân phối CT mới của từng môn học, hoạt động GD và các chủ đề liên môn.

** Tổ chức góp ý các dự thảo kế hoạch dạy học, phân phối CT mới của từng môn học, hoạt động GD và các chủ đề liên môn*

- Tổ chức cho GV góp ý dự thảo kế hoạch dạy học, phân phối CT mới.

- Chuyên viên sở GD&ĐT cùng với GV trường phổ thông hoàn thiện dự thảo kế hoạch dạy học, phân phối CT mới.

** Ban hành và tổ chức thực hiện kế hoạch GD theo định hướng phát triển NLHS của nhà trường*

- Trường THPT tổng hợp, hoàn thiện dự thảo văn bản *Kế hoạch GD theo định hướng phát triển NLHS*; tổ chức lấy ý kiến tham gia đóng góp xây dựng của các cá nhân hoặc các tổ chức, đoàn thể trong nhà trường cho dự thảo kế hoạch.

- Hiệu trưởng ban hành và tổ chức chỉ đạo, thực hiện *Kế hoạch GD theo định hướng phát triển NLHS* của nhà trường.

2.4. Chỉ đạo phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo hướng phát triển năng lực học sinh

Cơ quan quản lí GD các cấp tập trung chỉ đạo việc phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS, tập trung vào các nội dung sau:

- Chỉ đạo, hướng dẫn, kiểm tra đôn đốc việc phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS ở các trường, ở các tổ chuyên môn và của mỗi GV.

- Ban hành các văn bản điều chỉnh các quy định hiện hành về đánh giá, xếp loại HS phổ thông; xét/thi và công nhận tốt nghiệp các cấp học đáp ứng yêu cầu phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS.

- Tổ chức các hội thảo, tập huấn về CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS cho cán bộ quản lí, GV các trường THPT.

- Chỉ đạo thành lập hội đồng xét duyệt CT nhà trường do hiệu trưởng, đại diện GV, đại diện HS, cha mẹ HS và đại diện thành viên của cộng đồng hợp thành. Các trường có điều kiện, có thể mời chuyên gia GD tham dự. Chức năng chính của Hội đồng thẩm định CT nhà trường là đưa ra các quyết định quan trọng, hình thành “*Phương án phát triển CT nhà trường*” trong quá trình phát triển CT nhà trường, tổ chức và quản lí các hoạt động có liên quan, kiểm tra và giám sát tình hình thực hiện “*Phương án phát triển CT nhà trường*”. Quyết định cuối cùng về quản lí CT nhà trường do hội đồng thông qua dưới hình thức tập thể. Các quyết định đã được thông qua sẽ do các phòng, ban, tổ chuyên môn và GV các khối lớp thực hiện.

Hội đồng chuyên môn của nhà trường lập kế hoạch, thực hiện, kiểm tra, đánh giá công tác dạy học theo các CT của toàn trường; tổ chức, điều hòa quan hệ giữa các

công tác của các tổ nghiên cứu và tổ chuyên môn các khối lớp, thực hiện các biện pháp QL CT nhà trường.

2.5. Kiểm tra, đánh giá việc phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo hướng phát triển năng lực học sinh

Hàng năm, xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch kiểm tra việc thực hiện thí điểm phát triển CT của các tổ/nhóm chuyên môn và các GV; đánh giá kết quả thực hiện so với mục đích, yêu cầu thực hiện thí điểm phát triển CT GDNT phổ thông.

Hàng năm, tiếp tục tổ chức điều chỉnh, bổ sung và phát triển kế hoạch GDNT. Quy trình xây dựng và phát triển kế hoạch GD của nhà trường được thực hiện nhiều lần, liên tục, có thể bắt đầu từ một khâu nào đó trong các hoạt động trên nhằm từng bước hoàn thiện CT nhà trường theo định hướng phát triển NLHS.

2.6. Đảm bảo các điều kiện về kinh phí, cơ sở vật chất, trang thiết bị cho việc phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo hướng phát triển năng lực học sinh

Để thực hiện được việc này, Sở GD&ĐT và các trường THPT cần:

- Củng cố, bổ sung, sắp xếp lại đội ngũ cán bộ quản lí, GV, nhân viên các trường phổ thông đáp ứng yêu cầu phát triển CT GDNT. Xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch bồi dưỡng, tự bồi dưỡng GV đáp ứng yêu cầu đổi mới CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS.

- Rà soát, tận dụng, ưu tiên cơ sở vật chất, thiết bị dạy học phục vụ phát triển CTGD theo định hướng phát triển NLHS.

- Hàng năm, ưu tiên bố trí đầu tư từ nguồn ngân sách của trường phổ thông và từ các nguồn tài chính hợp pháp khác cho các hoạt động phát triển CT GDNT.

- Chú trọng, nâng cao hiệu quả ứng dụng công nghệ thông tin và truyền thông phục vụ các hoạt động phát triển theo định hướng phát triển NLHS.

2.7. Bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lí phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo hướng phát triển năng lực học sinh cho cán bộ quản lí

Đội ngũ hiệu trưởng, phó hiệu trưởng, tổ trưởng chuyên môn là những chủ thể trực tiếp quản lí phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS. Họ là những người trực tiếp quản lí phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS. Bởi vậy, muốn nâng cao hiệu quả quản lí phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS thì phải chú trọng bồi dưỡng nâng cao năng lực quản lí phát triển CT cho họ. Nội dung bồi dưỡng gồm các vấn đề về nội dung, quy trình phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS, cách thức, quy trình, nội dung quản lí phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS...

3. Chủ thể quản lí phát triển chương trình giáo dục nhà trường trung học phổ thông theo định hướng phát triển năng lực học sinh

3.1. Ban Giám đốc Sở Giáo dục và Đào tạo

- Ban giám đốc Sở GD&ĐT (đứng đầu là giám đốc

Sở) thực hiện việc quản lí phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS trên địa bàn tỉnh/thành phố. Cụ thể như sau:

- Thành lập ban và hội đồng thẩm định CT và phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS trên địa bàn tỉnh/thành phố.

- Tổ chức phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS trên địa bàn tỉnh/thành phố: Căn cứ vào điều kiện của địa phương và trên cơ sở của CT GD quốc gia, có thể xây dựng thêm những nội dung, môn học đặc thù của địa phương.

- Tổ chức lấy ý kiến về CT và phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS ở tỉnh/thành phố.

- Ban hành CT GD địa phương.

- Tổ chức hướng dẫn thực thi phát triển CT GDNT THPT ở địa phương.

- Quản lí việc thực thi phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS ở địa phương;

- Tổ chức đánh giá việc phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS ở địa phương.

- Chỉ đạo, hướng dẫn, giám sát các trường THPT phát triển CT GDNT THPT theo hướng phát triển NLHS.

3.2. Ban giám hiệu trường trung học phổ thông

Ban giám hiệu trường THPT, đứng đầu là hiệu trưởng là chủ thể trực tiếp quản lí phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS ở trong mỗi nhà trường. Cụ thể như sau:

- Xây dựng kế hoạch phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS. Nhà trường phải xây dựng được kế hoạch CT nhà trường. Việc xây dựng kế hoạch CT nhà trường chính là thể hiện quá trình thiết kế, thực hiện và đánh giá toàn diện của nhà trường đối với việc phát triển CT.

- Tổ chức, chỉ đạo việc thực hiện phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS trong trường mình phụ trách.

- Tổ chức thực hiện công tác kiểm tra, thanh tra việc thực hiện CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS của các tổ chuyên môn và của mỗi GV trong nhà trường.

- Tổ chức thực hiện công tác bồi dưỡng nâng cao nhận thức, năng lực phát triển CT GD NT theo định hướng phát triển NLHS cho GV, cán bộ quản lí ở trường THPT mà mình phụ trách.

- Đảm bảo các điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ cho việc thực hiện CT theo định hướng phát triển NLHS ở trường THPT mà mình phụ trách...

3.3. Tổ trưởng tổ chuyên môn trường trung học phổ thông

Tổ chuyên môn trong nhà trường có vai trò “hạt nhân” trong việc tổ chức thực hiện các hoạt động dạy học - GD, trong đó có việc phát triển CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS. Có thể nói, việc phát triển CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS có hiệu quả hay không phụ thuộc rất lớn vào hoạt động của tổ chuyên môn, đứng đầu là tổ trưởng. Tổ trưởng chuyên môn trường THPT thực hiện vai trò và nhiệm vụ trong việc quản lí phát triển CT GDNT theo định hướng phát triển

NLHS như sau:

- Xây dựng và tổ chức thực hiện kế hoạch phát triển CT các môn học theo định hướng phát triển NLHS của tổ chuyên môn, quản lý kế hoạch phát triển CT cá nhân của các thành viên trong tổ.

- Tổ chức và chỉ đạo việc phát triển CT GDNT theo định hướng phát triển NLHS ở tổ chuyên môn.

- Kiểm tra đánh giá việc phát triển CT theo định hướng phát triển NLHS ở tổ chuyên môn.

- Tổ chức thực hiện công tác bồi dưỡng nâng cao nhận thức, năng lực phát triển CT theo định hướng phát triển NLHS cho GV ở tổ chuyên môn thông qua sinh hoạt chuyên môn, dự giờ, thăm lớp...

- Đảm bảo các điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị phục vụ việc thực hiện CT theo định hướng phát triển NLHS ở tổ chuyên môn...

3.4. Giáo viên trung học phổ thông

GV THPT vừa là khách thể, vừa là chủ thể quản lý phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS.

- Là khách thể, GV chịu sự quản lý của hiệu trưởng và tổ trưởng chuyên môn trong quá trình phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS.

- Là chủ thể, GV chủ động thực hiện sáng tạo các khâu của quá trình dạy học, đảm bảo cho các yếu tố của nó đều hướng vào phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS.

Như vậy, GV là lực lượng chính được hiệu trưởng huy động tham gia phát triển và thực hiện CT, có quyền tự chủ về chuyên môn đối với việc thực hiện CT có hiệu quả và đánh giá chất lượng học tập của HS. Đồng thời, GV cũng chịu trách nhiệm chính về việc thực hiện mục tiêu CT và về sự phát triển NL của HS.

Ngoài các chủ thể trên, tham gia gián tiếp trong việc phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS còn có HS, phụ huynh và những người có liên quan. Cụ thể như sau:

- HS có quyền lựa chọn các môn học tự chọn trong CT nhà trường, có quyền đưa ra đánh giá của mình về CT nhà trường và đưa ra kiến nghị về CT mà mình đang

học; HS cũng cần phải chủ động phối hợp với GV, với nhà trường để hoàn thành CT.

- Cha mẹ HS và những người có liên quan trong cộng đồng có quyền được biết về tình hình thực hiện CT nhà trường, có trách nhiệm giúp đỡ, cung cấp nguồn lực cho nhà trường, đồng thời có quyền đánh giá, kiến nghị đối với nhà trường trong việc đổi mới CT nhà trường theo định hướng phát triển NLHS.

Tuy nhiên, xuất phát từ đặc điểm và chức năng của quản lý nói chung, quản lý nhà trường nói riêng, vai trò của các chủ thể quản lý trên là khác nhau, trong đó ban giám hiệu, tổ trưởng tổ chuyên môn trường THPT giữ vai trò chủ đạo, là chủ thể chính trong việc quản lý phát triển CT GDNT THPT theo định hướng phát triển NLHS.

4. Kết luận

Phát triển CT GDNT nói chung, nhà trường THPT theo định hướng phát triển NLHS nói riêng là vấn đề mới mẻ, thể hiện xu thế tất yếu trong phân cấp, tự chủ, tự chịu trách nhiệm trong quản lý chương trình GD phổ thông ở Việt Nam. Việc xác định đúng đắn các nội dung, chủ thể quản lý phát triển CT GD NT THPT theo định hướng phát triển NLHS là vấn đề quan trọng để có những giải pháp quản lý phù hợp nhằm nâng cao chất lượng GD THPT là vấn đề cấp thiết trong bối cảnh đổi mới GD phổ thông hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. Đảng Cộng sản Việt Nam, (2013), *Nghị quyết số 29 Ban Chấp hành Trung ương Khóa XI ngày 04/11/2013 về Đổi mới căn bản toàn diện Giáo dục và Đào tạo*.

[2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2013), *Hướng dẫn 791/HD-BGDĐT thí điểm phát triển chương trình giáo dục nhà trường phổ thông*.

[3]. Nguyễn Vũ Bích Hiền, (2015) (Chủ biên), *Phát triển chương trình giáo dục nhà trường phổ thông*, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

[4]. Bùi Minh Hiền, Nguyễn Vũ Bích Hiền, (2015), *Quản lý và lãnh đạo nhà trường*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

EDUCATING HIGH SCHOOLS TOWARDS STUDENTS' COMPETENCE DEVELOPMENT

NGUYEN THI KIM CHI - Nghe An Provincial Department of Education and Training

Email: chintk@nghean.edu.vn

NGUYEN THI HUONG - Vinh University

Email: nguyenthihuongcd@gmail.com

Abstract: This article refers to the management of curriculum development towards students' competence development. According to the author, this is an important issue in the process of renewing general curriculum and high school curriculum as well. Its effectiveness depends on many factors, including management. The identification of contents, management subjects and ways will contribute to improving the efficiency of developing high school curriculum towards students' competence development.

Keywords: Curriculum; school education; high schools; students' competence development.